

Согласовано
Советом факультета осетинской филологии

наименование структурного подразделения

(протокол от 22 марта 2021 г. № 7)

Утверждаю
Председатель приемной комиссии
ФГБОУ ВО «СОГУ»

«

А.У.Огоев

г.

ПРОГРАММА

вступительных испытаний при приеме на обучение по образовательным программам подготовки научно-педагогических кадров в аспирантуре в 2021 году

Направление подготовки
45.06.01 Языкознание и литературоведение

направленность программы
Языки народов Российской Федерации (осетинский язык)

Составители: Гацалова Л.Б., профессор
кафедры осетинского
языка, доктор филол. наук

Содержание

I. Элементы содержания, проверяемые заданиями КИМ (вопросы экзаменационного билета)

Блок 1.

Теория языка. Æвзаджы сæйраг функцитæ. Уæрæсейы Федерацийы æвзагты генеалогийон классификаци. Дунейы æвзагты структурон хуызтæ. Индоевропæйаг æвзагты генеалогийон æмæ типологийон характеристикæ. Æвзаджы æмвæзады æмбарынад. Æвзаджы сæйраг æмвæзæдты характеристика. Æвзаджы сæйраг функцитæ. Æвзаг æмæ ныхас. Æвзагты контактон æмæ дистантон æмахастытæ.

Современный осетинский язык:

Фонетика: Ныхасы мыртæ. Æвзаджы мырон сконд иртасыны æртæ аспекты. Уæнг. Уæнгты хуызтæ ирон æвзаджы. Цавд. Ирон цавды хицæндзинæдтæ. Акцентон къордтæ. Интонаци, йæ сæйраг функцитæ. Фонемæйы æмбарынад. Фонемæйы дифференциалон æмæ интегралон миниуджытæ. Нырыккон ирон литературон æвзаджы хъæлæсонты системæ. Нырыккон ирон литературон æвзаджы æмхъæлæсон мырты системæ. Фонетикон транскрипци.

Лексикология: Дзырд куыд æвзаджы сæйраг иуæг. Дзырды лексикон нысаниуæг. Иунысаниуæгон æмæ бирæнысаниуæгон дзырдтæ. полисемийы хуызтæ. Ног дзырдтæ аразыны фæрæзтæ. Лексикон синоними. Синонимты хуызтæ. Синонимты рæнхъы æмбарынад. Синонимты функцитæ. Антонимты æмбарынад. Антонимты хуызтæ сæ логикон-семантикон æмæ структурон миниуджытæм гæсгæ. Омонимты хуызтæ. Паронимтæ, сæ функцитæ. Нырыккон ирон æвзаджы лексика йæ равзæрдмæ гæсгæ. Сæрысуангон æмæ æрбайсгæ дзырдтæ. Ирон æвзаджы сæйраг лексикон фонд, йæ равзæрд. Æрбайсгæ дзырдтæ. Дзырдтæ исыны хуызтæ æмæ æфсон.

Ирон æвзаджы лексика йæ пайдакæнынадмæ гæсгæ. Диалектон дзырдтæ. Сæрмагонд лексика. Ирон æвзаджы пассивон æмæ активон лексика.

Окказионализмтæ. Ирон æвзаджы лексика йæ æнкъарæнджындзинадмæ гæсгæ. Нейтралон æмæ стилистикон æгъдауæй ахуырт дзырдтæ.

Словообразование: Морфемæты хуызтæ. Удагон æмæ аффиксон морфемæтæ. Удаг, йæ миниуджытæ, йæ сæйраг функцитæ; аффиксты хуызтæ. Морфемæ æмæ морф. Алломорфтæ æмæ варианттæ. Формæаразынад æмæ дзырдывынад. Дзырдарæзты æмбарынад. Аразæг æмæ арæзт бындур. Ирон æвзаджы дзырдтæ аразыны сæйраг хуызтæ. Аббревиаци. Калькæты хуызтæ.

Морфология: Морфологи æмæ синтаксис куыд грамматикæйы хæйттæ. Грамматикæйы бастдзинад æвзагзонынады иннæ хæйттимæ. Грамматикон формæ, грамматикон нысаниуæг, грамматикон категори. Грамматикон категориы хуызтæ æмæ функцитæ. Грамматикон нысаниуæг равдисыны фæрæзтæ. Морфологи куыд дзырды тыххæй ахуырад. Дзырд æмæ йæ формæтæ. Дзырдты æмæ ныхасы хæйтты структурон-семантикон хуызтæ. Ныхасы хæйтты классификацийы принциптæ.

Синтаксис: Синтаксисы предмет æмæ нысæнттæ. Йæ бастдзинад æвзагзонынады иннæ хæйттимæ. Синтаксисы иуæгтæ. Предикативондзинад куыд хъуыдыйады сæйраг миниуæг. Ирон синтаксис иртасыны сæйраг этаптæ.

Дзырdbаст. Сæйраг æмæ дæлбар компоненттæ. Дзырdbасты формæ æмæ нысаниуæг. Дзырdbæстыты хуызтæ сæйраг дзырды лексикон-морфологион миниуджытæм гæсгæ. Домгæ бастдзинады хуызтæ дзырdbасты хæйтты хæснæ.

Хуымæтæг æмæ вазыгджын дзырdbæстытæ.

Стилистика: Искæй ныхасы æмбарынад. Йæ функцитæ æм æй равдисыны хуызтæ. Понятие чужой речи. Еомкоммæ ныхас. Комкоммæ ныхасимæ хъуыдыйæдты хуызтæ.

Фæрссаг ныхас. Комкоммæ ныхасæй фæрсаг ныхас аразыны æгъдæуттæ. Æнæкоммæ ныхас. Йæ формалон арæзт æмæ стилистикон хъомыс.

Диалектология: Ирон æвзаджы диалекте иртасыны истори. Европæйаг ахуыргæндтæ ирон æвзаджы арæзты тыххæй. Ирон Æвзаджы диалектты нымæц алы

ахуыргæндты куыстыты (Исаты М., Бекъойты Д., Тахъазты Х., Дзиццойты Ю., Хъамболты Т. æ.инн.). Ирон диалекты ныхасыздæхтытæ. Уæллагкоймаг ныхасыздæхты бынат иннæ ныхасыздæхтыты ахсæн. цæгатаг æмæ хуссайраг ныхасыздæхтытæ. Дыгурон диалекты ныхасыздæхтытæ, сæ нымæц, сæ хицæндзинаedtæ. Ирон диалектологийы фæрстытæ Абайты Васойы куыстыты.

История языка: Ирон æвзаджы истори иртасыны мадзæлттæ: диалектты æрмæг, æндæр æвзæгты æрмæг, рагон фыссынады цыртдзæвæнтæ, фыццаг ирон мыхуыргонд чиныг, ирон дзырдтæ æмæ фразæтæ рагон бердзенаг, ромаг æмæ æндæр ахуыргæндты фыстыты; ирон дзырдтæ æндæр æвзæгты. Ирон мырты равзæрд. Кавказаг мыртæ ирон æвзаджы. Ирон æвзаджы сæйраг лексикон фонды равзæрд. Нымæцонты, номивджыты, æххуысгæнаг мивдисджыты равзæрд. Хауæнты кæрæтты равзæрд. Мивдисæджы цæсгомон кæрæтты равзæрд. Ирон фыссынады равзæрд, йæ сæйраг этаптæ. Ирон фыссынады цыртдзæвæнтæ. Литературон æвзаджы райрæзт, адамон сфæлдыстады роль литературон æвзаджы райрæзты.

II. Список рекомендуемой литературы

1. Абаев В.И. Грамматический очерк осетинского языка. – Орджоникидзе, 1959.
2. Абаев В.И. Осетинский язык и фольклор. – М.-Л., 1949.
3. Аланы – осетины: Alani sive Aas. Владикавказ: Ир, 2019.
4. Бекоев Д. Г. Иронский диалект осетинского языка. – Цхинвали, 1985.
5. Багаев Н.К. Современный осетинский язык. Т. 1. – Орджоникидзе, 1965.
6. Багаев Н.К. Современный осетинский язык. Т. 2. – Орджоникидзе, 1982.
7. Битарти З.А. Ирон филологийы актуалон фæрстытæ. Цхинвал: Дом печати РЮО, 2010.
8. Выдрин А.П. Глагольные частицы нæ и ма в осетинском языке // На пастбище Мысли Благой Сборник статей к юбилею И.М. Стеблин-Каменского. Санкт-Петербург, 2015. С. 109-119.
9. Габараев Н.Я. Морфологическая структура слова и словообразование в современном осетинском языке. – Тбилиси, 1977.
10. Гацалова Л.Б. Русско-осетинский, осетинско-русский словарь лингвистических терминов. Владикавказ: РИО СОИГСИ, 2007.
11. Гацалова Л.Б., Парсиева Л.К. История и основные тенденции развития лексикологии и лексикографии осетинского языка [Учебное пособие]. – Владикавказ: ИПО СОИГСИ, 2014.
12. Гацалова Л.Б., Парсиева Л.К. Теоретическая и прикладная фонология. [Монография]. – Владикавказ: ИПО СОИГСИ, 2014.
13. Гæбæраты Н.Я. Ирон æмæ иумæйаг æвзагзонынады цыбыр бæрæгуат. Цхинвал, 2013.
14. Грамматика осетинского языка /под ред. Г.С.Ахвледиани. Т.1. Орджоникидзе, 1965.
15. Грамматика осетинского языка /под ред. Г.С.Ахвледиани. Т. 2, изд. СОНИИ. Орджоникидзе, 1968.
16. Гуриев Т.А. Сборник избранных статей Владикавказ, изд-во СОГУ, 2010.
17. Гуыриаты Т., Гæбæраты Н., Исаты М. Нырыккон ирон æвзаджы лексикологи . Дзæуджыхъæу: Ир, 1989.
18. Джусойты К.Г, Дзодзыккаты З.Б., Цопанты Р.Г. Нырыккон ирон æвзаг. – Дзæуджыхъæу, 2010. Дзиццойты Ю.А. Вопросы осетинской филологии. Т.1. Цхинвал: Республика, 2017.
19. Дзабиты З.Г. Уацтæ ирон æвзаджы тыххæй. Цхинвал, 2010.
20. Дзахова В.Т. Фонетические характеристики фонологической системы современного осетинского (иронского) литературного языка. Владикавказ, изд-во СОГУ, 2009.
21. Дзодзикова З.Б. Современный осетинский язык: (фонетика, лексика и фразеология, словообразование). – Владикавказ, 2017 // https://www.elibrary.ru/download/elibrary_32313139_59325539.pdf.
22. Дигорско-русский словарь. Сост. Таказов Ф. М. Владикавказ, 2003.
23. Ирон æвзаджы æмбарынгæнаг дзырдуг / Гæбæраты Н. иумæйаг редакцийæ. Тт.1, 2. М.: Наука, 2007 , 2010.

24. Исаев М.И. Осетинский язык. – Владикавказ: Изд-во СОГУ, 2010.
25. Камболов Т.Т. Очерк истории осетинского языка. – Владикавказ, Ир, 2006.
26. Кудзоева А.Ф. Основные типы сложных предложений с однородным соподчинением придаточных в осетинском языке // Вестник Северо-Осетинского государственного университета имени К. Л. Хетагурова. 2011. № 1. С. 150-155.
https://elibrary.ru/download/elibrary_16331189_16955392.pdf.
27. Миллер В. [Ф]. Язык осетин/Пер. с нем. М.-Л., 1962.
28. Памятники аланского языка и письма. М.: Наука, 2016.
29. Парсиева Л.К., Гацалова Л.Б. Осетинско-русский, русско-осетинский словарь. – Владикавказ, 2018. Научная библиотека СОГУ.
30. Таказов Ф.М. Грамматический очерк осетинского (дигорского) языка. – Владикавказ: Изд-во СОГУ, 2009.
31. Цаллагова И.Н. Особенности современного состояния говоров дигорского варианта осетинского языка (На материале стур-дигорского говора) // Современные проблемы науки и образования. – 2014. - №4; URL: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=20848408>.
32. Царикаева Ф.А. Из истории изучения осетинского синтаксиса // В мире научных открытий. 2014. № 11-1 (59). С. 778-793.
33. Цопанти Р.Г. Ирон æвзаджы стилистикæ. Владикавказ, изд-во СОИГСИ, 2011.
34. Цопанова Р.Г., Колиева И.Н. Нырыккон ирон æвзаг: Дзырдбаст æмæ хуымæтæг хъуыдыйады синтаксис: Ахуыргæнæн чыныг уæлдæр скъолаты студенттæн / Владикавказ, 2017.
<https://www.elibrary.ru/item.asp?id=29518534>.
35. Цопанти Р. Г. Ирон æвзаджы стилистикæ. – Дзæуджыхъæу, 2011. Научная библиотека СОГУ.

III. Критерии оценки, включая

Структура вступительного экзамена:

Вступительный экзамен предполагает проверку следующих знаний и умений:

- знание истории и теории современного осетинского языка;
- знание теории текста и дискурса; - владение основными методами и приёмами анализа языкового материала, -
- знание современных языковых теорий, учений, концепций, парадигм знания,
- знание основных лингвистических журналов, в том числе и междисциплинарных (отечественных и зарубежных),
- умение изложить мотивы обучения в аспирантуре именно по данной специальности.

Форма проведения – устный экзамен.

Критерии оценивания:

Оценка знаний поступающих в магистратуру осуществляется по **100-балльной** шкале. Граница положительной оценки – **56 баллов**.

Оценка «отлично» (82-100 баллов) ставится за:

- знание основных закономерностей системы языка, специфики ее функционирования и развития;
- знание теории вопроса, умение анализировать проблему в синхронических и диахронических аспектах;
- умение применять основные положения теории вопроса при анализе языкового материала;
- умение содержательно и стилистически грамотно излагать суть вопроса;

«хорошо» (72 – 81 балл)

- знание основных закономерностей системы языка, специфики ее функционирования и развития;

- знание основных теоретических положений вопроса;
- умение анализировать языковой материал;
- умение содержательно и стилистически грамотно излагать суть вопроса;

"удовлетворительно" (56 – 72 балла):

- знание основных закономерностей системы языка;
- общее представление о теории вопроса;

- неполнота анализа языкового материала;
 - наличие стилистических и речевых ошибок в ответе;
- "неудовлетворительно" (0 – 55 баллов):**
- незнание системы языка;
 - незнание теории и истории вопроса;
 - отсутствие умения анализировать языковой материал;
 - наличие грубых стилистических и речевых ошибок в ответе.

IV. Демонстрационный вариант.

Образец экзаменационного билета

УÆРÆСЕЙЫ ФЕДЕРАЦИЙЫ АХУЫРАДЫ МИНИСТРАД

ЦÆГАТ ИРЫСТОНЫ ХЕТÆГКАТЫ КЪОСТАЙЫ НОМЫЛ ПАДДЗАХАДОН УНИВЕРСИТЕТ

Ирон æвзаджы кафедрæ

Курс – ирон æвзаг

Фæлварæны 1-аг билет

1. Индоевропæйаг æвзæгты генеалогийон æмæ типологийон характеристика.
2. Ирон диалекты ныхасыздæхтытæ. Уæллагкоймаг ныхасыздæхты бынат иннæ ныхасыздæхтыты æхсæн. цæгатаг æмæ хуссайраг ныхасыздæхтытæ.

Кафедрайы сæргълаууаг _____ / _____

Фæлварæн къамисы сæрдар _____ / _____